

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Podstata a bojové použití omezených sil

Průvodním jevem každé války jsou ztráty vojsk. V jaderné válce budou charakteristické velké ztráty vojsk a jejich nerovnoměrné narůstání ve velmi krátkých lhůtách, podstatné narušení organizační struktury vojsk, systému velení a zabezpečení jak na taktickém, tak i na operačním stupni. Vzhledem k tomu nabývá na významu bojová činnost omezených sil, její správné pochopení, rozpracování a uplatňování ve výcviku vojsk.

Podstata omezených sil

Především zdůrazňujeme, že tento pojem nemůžeme ztotožňovat a navenek analogickými pojmy „omezený počet sil“ nebo „omezená bojová sestava“. Tyto pojmy mají jiný, jenom jím vlastní obsah a jejich zaměřováním bychom nevyřešili podstatu problému.

Teorie vojenského umění připouští zahájit válku a přejít do útoku s neúplně doplněnými a zmobilizovanými vojsky pohraničních vojenských okruhů. Jejich složení dostatečně přesně určuje pojem „omezená bojová sestava“, který ovšem nemá nic společného s omezenými silami.

V minulé válce vedly mnohé armády i fronty operace, zvláště obranné, v podstatě omezenou operační sestavou (vzhledem k počtům), s neúplným doplněním útvarů a svazků. Příčina tohoto stavu tkvěla především v potížích při včasném a dostatečném dokončení jejich doplnění v průběhu bojové činnosti. Nejen stav doplnění svazků, ale i složení armád a frontů bylo různé.

Tak např. v letech 1941—1942 skutečně naplnění svazků — při středních počtech osob motostřelecké divize 10 000 lidí — činilo

— 1—3 tisíce . . .	3,3 %
— 3—5 tisíc . . .	34,1 %
— 5—7 tisíc . . .	36,9 %
— 7—8 tisíc a více .	25,7 %

Ve všech případech však svazky důsledně plnily odpovídající bojové úkoly.

Určení podstaty omezených sil bezesporu vyžaduje stanovit přesné kritérium. Takovým kritériem může být určitý stupeň změn počáteční operační, bojové sestavy a organizační struktury vojsk, za nichž svaz, svazek, útvar nebojuje již v typovém

(předepsaném) složení, ale ve složení dočasných smíšených uskupení vojsk. Podle množství a charakteru ztrát vojsk se může zásadně měnit jejich původní složení. Zbytky vojsk nebudeme již proto posuzovat např. jako pluk, divizi či armádu. Vojska ztrácejí schopnost bojovat v původních organizačních celcích, neboť mají jen částečnou, omezenou bojeschopnost. Bajují hlavně v sestavě smíšených praporů, pluků a divizí. Zásadní změny v bojovém a organizačním složení vojenských organismů mají za následek i zásadní změny ve způsobech bojové činnosti vojsk. Vzniká tudíž nový kvalitativní jev — tvoří se tzv. omezené síly.

Na základě toho můžeme formulovat tuto definici:

Omezené síly jsou ty síly, které zůstanou po jaderných úderech nepříteli a pokračují v bojové činnosti ne v typových, ale v dočasných složeních, tj. hlavně v sestavě smíšených uskupení. Zejména smíšená uskupení, vytvořená ze zbytků typových vojenských organismů, tvoří podstatu složení omezených sil.

Taková definice odpovídá zásadám hlavních dokumentů pro operační a bojovou přípravu posledních let, které omezenými silami chápají vojska, která zůstanou po jaderných úderech nepříteli — smíšené prapory, pluky, divize. Přitom nejde jen o uchráněná vojska jako taková (vojska mohou mít i nepatrné ztráty), ale zejména o smíšená uskupení různých druhů vojsk na taktickém i operačním stupni. Ve jmenovaných dokumentech není pojem „smíšená uskupení vojsk“, avšak podstatu problém omezených sil vyžaduje jeho zavedení.

Charakteristika omezených sil těsně souvisí s určením množství a charakteru ztrát vojsk. Určení této spojitosti ulehčí rozdělení ztrát na velké, značné a nepatrné.

Velké ztráty podmiňují zásadní změnu organizační struktury podstatné části hlavních vojenských organismů určitého svazu (především svazků, útvarů, jednotek raketových a tankových vojsk). Na základě jejich zbytků vytváříme různě veliká smíšená uskupení.

Značné ztráty vedou k nutnosti vytvářet smíšená uskupení jen v některých hlavních vojenských organismech.

Vojska s nepatrnými ztrátami bojují zpravidla v původním typovém organizačním složení.

Tvorbu omezených sil v rámci celého svazu (svazku, útvaru) podmiňují velké ztráty, které zásadně vedou ke změně jejich organizační struktury a k přebudování velení a kromě toho značně snižují bo-

jové možnosti vojsk. V takovém případě armáda přestává být armádou, divize divizí a vytvářejí se omezené síly určitého svazu (svazku, útvaru).

Vojska s velkými ztrátami nemůžeme posuzovat jako omezené síly v celku. Nemůžeme ani počítat s tím, že v jejich sestavě budou samostatná smíšená uskupení. V podstatě zaujímají střed mezi vojsky typového složení a omezenými silami a podle těchto či oněch organizovaných celků budou odpovídat i způsoby jejich bojové činnosti.

Určíme-li tudíž kvalitativní zvláštnosti činnosti omezených sil, stanovíme současně i zvláštnosti činnosti vojsk, které mají značné ztráty. Tyto zvláštnosti však budou mít menší význam, než u omezených sil.

Není tento přístup jednostranný, uvažujeme-li jen o změnách v hlavním — v jaderných možnostech vojsk? Jaderná možnosti určitého svazu, svazku se mohou velmi snížit nebo být i nulové a přesto zůstanou uchovány jejich bojové sestavy a organizační struktury v celku. Neposuzujeme vojskový organismus v tomto případě jako omezené síly?

Bojové možnosti svazu, svazku při ztrátě vlastních jaderných zbraní se velmi snižují. Poměrně rychle je ovšem může zvýšit nadřízený velitel at doplňkovými jadernými údery, či přísunem jaderné munice. Má-li i nepřítel značné ztráty jaderných zbraní, a to bude pravidlem, pak při včasném a účinném novém rozdělení jaderných úderů mohou vojska dříve pokračovat v rozvíjení operace. Svaz, svazek přejde někdy i do dočasné obrany. V těchto situacích svaz, svazek neztratil schopnost bojovat v počáteční sestavě, a proto není důvod pokládat tato vojska za omezené síly.

Správné chápání podstaty omezených sil umožňuje pružně určovat stupeň bojeschopnosti vojsk i způsoby bojové činnosti. Různé názory na procentuální vyjádření ztrát a odpovídající stupeň bojeschopnosti nejsou tedy podstatné. Teoreticky přece nemůžeme určovat stupeň bojeschopnosti v procentech, neboť v bojové činnosti vzniká řada nevyhnutelných odchylek reálné bojeschopnosti od jakýchkoli normativů (např. vliv morálně psychologického činitele).

Omezené síly vytváříme na základě kteréhokoli vojenského organismu — od praporu až po front. Jejich bojové a organizační složení bude velmi různorodé a nemůžeme je teoreticky předvídat.

V závislosti na jejich složení a hodnotě hodnotíme jejich bojeschopnost. Jsou-li pro bojeschopnost typových svazů, svazků, útvarů charakteristické jejich možnosti

splnit typové bojové úkoly podle řádů a předpisů, pak pro bojeschopnost omezených sil jsou rozhodující jejich schopnosti splnit bojové úkoly v konkrétní situaci, která vznikla v důsledku velkých ztrát vojsk.

Omezené síly mohou často úspěšně plnit úkoly, které byly původně určeny svazu, svazku, útvaru, na jejichž základě se vytvořily. Takový stupeň bojeschopnosti je maximální. V nepříznivé situaci, kdy bude nutné přehodnotit původně určené úkoly, omezené síly mohou splnit jen jejich menší obsah. V takovém případě stupeň jejich bojeschopnosti je minimální.

Bojeschopnost omezených sil nehodnotíme podle jejich bojové sestavy jak je tomu pravidlem při určování bojeschopnosti typových vojenských organismů. Obsahem hodnocení budou takové činitele, jako poměr sil a prostředků, morálně psychologický stav vojsk, jejich operačně taktická situace, stav velení a všestranného zabezpečení.

Různý obsah vyjadřují i opatření k obnově bojeschopnosti vojsk při rozdílném

množství ztrát. Při nepatrných a značných ztrátách jde o doplnění určitého vojenského organismu osobami, výzbrojí, bojovou technikou, zásobami materiálu a o obnovení velení. Jestliže typový vojenský organismus utrpěl velké ztráty a popřípadě zcela ztratil bojeschopnost půjde především o vytvoření smíšených uskupení na základě zbytků vojsk. V tom případě nehovoříme o obnovení bojeschopnosti určitého vojenského organismu — např. divize (místo divize bude bojovat její smíšený odřad), ale o obnovení bojeschopnosti vojsk určitého svazu, svazku, útvaru. Obnovení bojeschopnosti vojsk při velkých ztrátách nabývá tudíž kvalitativně nového obsahu.

Rozdílný přístup při hodnocení vojsk typového složení a omezených sil vyplývá i z podstatných zvláštností způsobů bojové činnosti omezených sil, které se liší od zásad stanovených dnešními řády a předpisy. Posouzení těchto zvláštností vyžaduje nejdříve zkoumat podstatu různých smíšených uskupení a principů jejich vytváření.

Smíšená uskupení vojsk

Mezi **taktická smíšená uskupení** patří smíšené odřady, prapory a pluky. Půjde zpravidla o vševojsková smíšená uskupení, jejichž podstatou jsou tyto možnosti.

Smíšený odřad je dočasný smíšený vojenský tvar, který se zásadním způsobem liší od typových vojenských organismů. Smíšené odřady mohou být dvojího typu.

První typ — zbytky jednotek (útvarů, svazků), které dosud netvoří smíšené prapory, pluky, divize. Složení takového odřadu může být různé. Určit včas jeho početní a organizační strukturu není možné.

Vytváříme obvykle pracovní, plukovní nebo divizní smíšené odřady. Ve složení plukovního odřadu mohou být např.:

- 4 motostřelecké roty z různých praporů,

- tanková rota,
- jednotlivé čtyři dělostřelecké jednotky a jednotek bojového zabezpečení,
- část velitelského pluku.

Není to smíšený prapor, ale výhradně smíšený odřad.

Složením s jinými podobnými odřady (ze zbytků jiných pluků) můžeme vytvořit smíšený pluk a v jeho sestavě smíšené prapory. Jestliže se tak nestalo zůstává smíšený odřad, který má přesné pojmenování, např. smíšený odřad 15 msp.

Druhý typ — dočasný tvar, který zahrnuje určité množství smíšených praporů nebo pluků, vytvořených na základě zbytků vlastních jednotek a útvarů.

Např. ze zbytků tří motostřeleckých pluků vzniká smíšený pluk. V tomto svazku budou tedy dva pluky — jeden smíšený a jeden typový (tankový), který neztratil bojeschopnost; kromě toho určitý počet jiných útvarů, které utrpěly velké ztráty.

Takové uskupení nazýváme obvykle smíšený odřad divize.

Smíšený pluk (obdobně i smíšený prapor) — vojenský organismus, který se rovná svým členěním středně naplněnému pluku. Vytváříme jej ze zbytků několika útvarů, které ztratily bojeschopnost. Základem je pochopitelně pluk s nejmenšími ztrátami. Toto uskupení bude mít i odpovídající název pluku, např. 15. smíšený pluk.

Důležité je dodržovat pořadí číslování smíšených vojenských jednotek, abychom se vyhnuli možným nedorozuměním při jejich vytváření a průběhu boje. V každém případě přiděluje určité číslo smíšenému pluku vyšší nadřízený velitel.

Operační smíšená uskupení vytváříme především ve formě **smíšené divize**, složené ze zbytků několika vševojskových divizí, k řešení operačních úkolů na určeném směru. Smíšená operační uskupení vytváříme i ze zbytků různých útvarů a svazků jednotlivých druhů vojsk armády a fronty.

Smíšená divize vzniká v situaci, kdy — 2—3 divize ztratily bojeschopnost a

jejich smíšené odřady nejsou s to samostatně plnit velké operační úkoly,

— podstatně se snížily možnosti k uskutečnění úspěšné operační součinnosti zbytků vševojskových svazků,

— zásadním způsobem se změnil operační význam jednoho ze směrů útoku dvou oslabených vševojskových uskupení,

Bez ohledu na určitou ztrátu času, vytvoření smíšené divize může zabezpečit dosažení značného operačního výsledku: místo dvou slabých uskupení, bojujících na samostatných směrech, vznikne jedno, ale značně silnější. Dosáhneme tím vysokého stupně centralizace využití taktických jaderných zbraní, zlepšení součinnosti s raketovými útvary armády a frotu i selectivem, usnadnění velení a všestranného zabezpečení vojsk. Organizačních problémů při sloučení zbytků 2—3 divizí je mnoho, a proto je nelze vždy vyřešit v krátkých lhůtách. Často proto bude nutné dočasně podřídit jeden divizní smíšený odřad druhému odřadu k jejich společné činnosti.

Vytváření smíšených uskupení vojsk jsou vymezená a neobyčejně složitá opatření, která vojska uskutečňují za aktivní činnosti nepřítele. Po obnovení velení je jejich prvořadým úkolem vytvořit smíšené odřady a potom smíšené prapory, pluky, divize. Přetváření smíšených odřadů v tyto vojenské organismy probíhá v průběhu bo-

jové činnosti postupně, aby se co nejméně odrazilo na tempu útoku. Dovedným manévrem a postupným sbližováním může dojít v průběhu útoku ke spojení smíšených odřadů v jedno smíšené uskupení různé velikosti. V řadě případů — např. při úspěšném rozvíjení útoku nebo při krytí určitého směru na široké frontě — smíšené odřady mohou dočasně působit samostatně až do jejich vystřídání nově přisunutými vojsky.

Při řešení otázky množství vytvářených smíšených uskupení je nutné zhodnotit konkrétní situaci. Vycházíme z toho, že v jaderné válce nebude třeba obsazovat celé teritorium nepřítelů nebo jeho velkou část. Hlavním cílem útočících vojsk je ovládnout jednotlivé důležité prostory, které nebyly napadeny jadernými zbraněmi. Ostatní prostory, v důsledku značného zničení a rozsáhlého radioaktivního zamoření, ztratí svůj operační význam. Na mnoha směrech nebude tudíž nutné zasazovat uskupení vlastních vojsk.

Vzhledem k tomu není v podstatě třeba vytvářet velké množství samostatných smíšených uskupení. Bude účelnější (v souladu s charakterem úkolu a situace) v maximálně možné míře spojit tato uskupení k soustředěnému úsilí na rozhodujících směrech a k dosažení taktických a operačních cílů. V jaderné válce bude tedy častějším jevem vytváření poměrně velkých smíšených uskupení — typu smíšená divize, smíšený pluk.

Způsoby bojové činnosti omezených sil

Je všeobecně známé, že úroveň rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu ovlivňuje způsoby bojové činnosti. Vzhledem k tomu, že omezené síly mají stejnou výzbroj a bojovou techniku jako ostatní vojska — i když v jiném množství a proporcích — nemohou být způsoby jejich bojové činnosti zcela odlišné, než způsoby bojové činnosti typových svazů, svazků, útvarů. Ovšem kvalitativní i kvantitativní změny (charakterizované bojovou sestavou, organizační strukturou omezených sil a vzniklou bojovou situací) budou tak velké, že stěží dovolí mechanicky uplatňovat způsoby bojové činnosti typových vojsk na způsoby bojové činnosti omezených sil.

Charakter a způsoby bojové činnosti omezených sil budou záviset především na poměru sil s nepřítelem — omezené síly mohou být slabší, stejné, nebo silnější. Tyto podmínky, specifika organizace a bojová hodnota budou ovlivňovat způsoby jejich bojové činnosti. Určité zvláštnosti

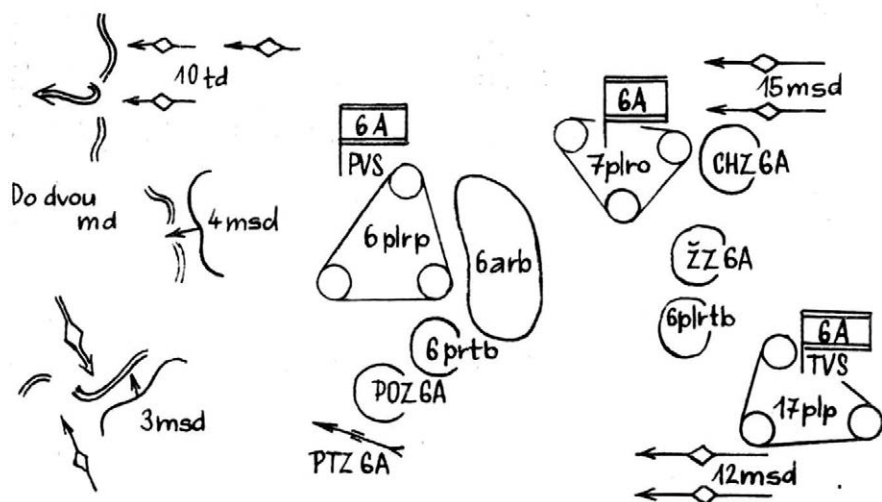
v bojové činnosti omezených sil jsou zřejmé i ze zbežného srovnání možné operační sestavy typové armády v útočné operaci a omezených sil téže armády po jaderných úderech nepřítele (viz přílohu 1).

Zvláštnosti bojových úkolů

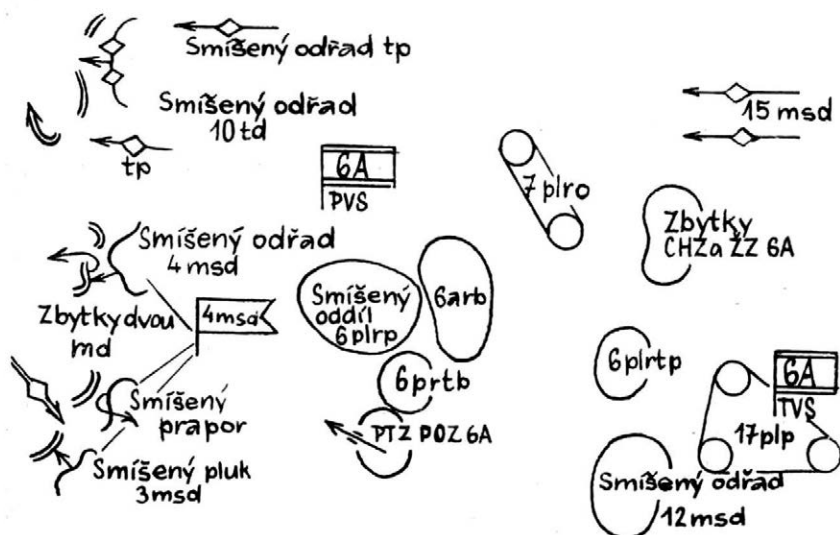
Bojové úkoly budou záviset především na bojeschopnosti smíšených uskupení a na celkovém poměru sil. Konkrétní ukazatele těchto činitelů však nelze předem určit. Proto při řešení tohoto problému vycházíme ze zásady: je-li nepřítel v horší situaci než omezené síly, ponecháme jim původně určený bojový úkol. V takovém případě jim však upřesníme úkoly co do časového splnění, neboť při vytváření smíšených uskupení je zapotřebí času na organizaci, přeskupení vojsk a na organizaci součinnosti na novém základech. V této době budou vojska také likvidovat následky jaderných úderů nepřítele. Dočasně přestávky v bojové čin-

OPERAČNÍ SESTAVA ARMÁDY V ÚTOČNÉ OPERACI

a) typové složení



b) složení omezených sil



nosti vojsk budou zřejmě nutné. Proto se může i snížit tempo útoku, zejména při organizaci omezených sil. Splnění všech úkolů vyžaduje jejich časové upřesnění.

Bude-li složitější situace, tj. nepřítel bude mít přesilu nebo stejné síly, úkoly vojsk se změní hlavně co do prostoru — do hloubky i šířky. Často bude nevyhnutelný i dočasný přechod do obrany.

Správné určení hloubky úkolu a šířky pásma útoku omezeným silám závisí především na zhodnocení specifických podmínek situace. Omezeným silám libovolné hodnoty při upřesňování bojových úkolů určujeme jen bližší úkol a směr dalšího útoku. Bojový úkol nebude typický „plukovní“ či „divizní“.

Např. smíšenému pluku nebude účelné určovat bojový úkol typového pluku. V jeho složení bude nedostatek sil, nebo naopak přebytek některých druhů vojsk, nedostatek nebo přebytek těch či oněch prostředků výzbroje a bojové techniky. Takový pluk může být tedy značně slabší než obyčejný, jindy zase silnější. V každém případě jej však bude charakterizovat nedostatečná organizační a bojová sladěnost. Pokud není narušeno organizační členění vojenských organismů, můžeme hovořit o určité shodě: velitelé znají podřízené, podřízené velitele. Vše se mění při vytváření smíšených uskupení.

Všechny tyto podmínky a jiné činitele (především poměr sil s nepřítelem) podmiňují různý stupeň bojovosti a v závislosti na něm i různé hloubky bojových úkolů smíšených uskupení a omezených sil vcelku.

Šířka pásma útoku

Prakticky dochází ke dvěma možnostem. Šířka pásma útoku může být:

- zúžena na úkor sousedů, kteří neztratili svou bojovost,
- ponechána v tom případě, že sousedé bojují rovněž velmi oslabenými uskupeními.

Vzniknou-li mezi uskupeními vojsk velké mezery, určujeme omezeným silám jen směr útoku.

Smíšeným uskupením a bojovostným typovým organismům, které bojují v sestavě omezených sil mohou mít obsahově různé bojové úkoly — buď částečné (s odlišnostmi od zásad řádů), nebo úplné (podle řádů).

Omezené síly zpravidla bojují na pomocných směrech. Nebude tomu však vždy, neboť hromadné ztráty mohou mít všechny svazy (svazky) prvního sledu. Přitom vojska úderného uskupení, i když sil-

ně oslabená, mohou být stále rozhodující silou při rozvíjení operace. Podstatné změny v jejich bojovosti vyžadují však rozhodné soustředění jaderných úsilí armády a frontu a rychlejší zasazení záloh na směrech jejich činnosti.

Důležitou zvláštností v použití jaderných zbraní v pásmu činnosti omezených sil je zřeknutí se zásady současného ničení nepřítel v celé hloubce jeho operační (bojové) sestavy a přechod k postupnému ničení. Nejde jen o první jaderný úder, neboť současné ničení nepřítel probíhá nejen na začátku operace, ale i v jejím průběhu.

Těžiště jaderných úderů se přibližuje k čáře dotyku, aby se zvýšily možnosti omezených sil okamžitě využít jejich výsledků. S postupem vojsk dochází k postupnému ničení hlubších objektů. Výjimku tvoří prostředky jaderného napadení, které musí být ničeny ihned po zjištění a v jakékoli hloubce. Ničení nepřítel po částech vytváří výhodné podmínky k rozvíjení útoku ve vyšších tempech a do větší hloubky.

Tento způsob použití jaderných zbraní podmiňuje i to, že jaderné možnosti svazů (svazků) budou nižší již po prvních vzájemných úderech i v průběhu další bojové činnosti. Proto jednotlivé a hromadné jaderné údery budeme používat na nejdůležitější objekty.

Raketové vojsko operačních svazů bude ničit nejen operační, ale i důležité taktické objekty, zejména ve prospěch splnění operačních úkolů smíšenými taktickými uskupeními. Úsilí frontového letectva rovněž směřuje k podpoře především těch vojsk, které mají velké ztráty.

Tento princip použití raketového vojska a frontového letectva budeme usku- tečňovat především při součinnosti s těmi omezenými silami, které bojují na hlavních operačních směrech a mají největší úspěch.

Rozhodující podmínkou úspěchu útoku omezených sil je rozhodně využití výsledků jaderných úderů a kromě toho i výsledků úspěšné činnosti vojsk, které neztratily bojovost. Omezené síly obcházejí jednotlivá ohniska odporu a nezavazují se do zdlouhavých bojů, které vedou ve svých důsledcích k dalšímu oslabení jejich bojových možností. Jejich činnost, zvláště taktických smíšených uskupení, bude shodná s činností PO.

Základem bojové činnosti omezených sil bude především dosažení teritoriálního úspěchu tj. obsazení nejdůležitějších pro-

storů a objektů v hloubce nepřítel; nebude jím tedy zničení určitého nepřátelského uskupení. Tato zásada však nepopírá možnost vedení úporných sražení (bojů) s ucelenými uskupeními nepřítel, kdy další postup omezených sil není možný bez zničení jednotlivých ohnisek odporu.

Velení omezeným silám se musí budovat na novém základě, neboť starý systém bude narušen. Nejvýhodnější snad bude soustředit všechny síly a prostředky velení na některém nezasaženém místě velení. Přitom armáda může přímo velet jednotlivým smíšeným plukům, front smíšeným divizím a bojeschopným divizím.

Varianty přebudování systému velení budou různé:

— nadřízený může předat velení jednomu z podřízených,

— vytvořit nová polní velení s omezenými počty nebo operační skupiny ze sestavy polního velení frontu,

— zbytky vojsk nebo jednotlivé divize podřídít jiné armádě.

Často může dojít i k použití všech způsobů obnovení systému velení současně. Je jasné, že při hromadných ztrátách vojsk i míst velení, možnosti obnovení velení budou mít zásadní význam pro způsoby bojové činnosti omezených sil.

•

Mimo tyto nejdůležitější zvláštnosti existují i další možné zvláštnosti bojové činnosti omezených sil. Jejich hluboké rozpracování je jednou z náležitých prací vojenské teorie.